

1. Український правозахисний рух. Документи й матеріали Київської Української Громадської Групи Сприяння виконанню Гельсінських Угод. Торонто-Балтімор, 1978. Українське видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка. – 477 с.
2. Українська Гельсінська Група 1978-1982. Документи і матеріали. Торонто-Балтімор, 1983. Українське видавництво «Смолоскип» ім. В. Симоненка. – 998 с.
3. Декларація Української Громадської Групи Сприяння виконанню Гельсінських Угод.

Мінченко М. В.

(наук. кер. – канд. істор. наук Крижанівський В. М.)
*студентка І курсу факультету філології та історії
 Глухівського національного педагогічного університету
 імені О. Довженка*

АДВОКАТУРА МІСТА ЧЕРНІГОВА 1885 – 1915 РР.

Правозахисний рух в Чернігові до революції 1917 року був представлений адвокатурою (інститут присяжних повірених), яка з'явилася після судової реформи Олександром II 1864 року. Слід відмітити, що перші спроби заснування подібного інституту були зроблені за правління Петра I та Катерини II [23, с. 10 – 12].

Згідно дореволюційного законодавства адвокатами могли бути особи, які мали атестат університету та мали відповідну судову практику [22, с. 209]. Так, чернігівський присяжний повірений Кленусь М. А. 1895 – 1896 рр. закінчив університет зі званням кандидата права, Каминер Б. І. – дипломом першого ступеня [5, с. 377], Рабінович Я. – К. Б. – званням дійсного студента [1, с. 282]. Призначення присяжних повірених на місця відбувалося за вказівкою міністра юстиції. У роботі присяжних повірених була низка заборон. По-перше, вони не могли вести своїх родичів, по-друге, бути одночасно повіреним обох сторін і по-третє, оголошувати таємницю свого повіреного [22, с. 379, Ст. 383 – 406].

За нашими підрахунками у місті Чернігові упродовж 1885 – 1915 років адвокатською справою (присяжні повірені, помічники присяжних повірених та приватні повірені) займалося 68 осіб. Слід підкреслити, що чернігівські адвокати брали також активну участь у громадсько-політичному житті підросійської України. Так, присяжний повірений Шраг І. був засновником чернігівського товариства «Просвіта», у першій Державній Думі очолював Українську парламентську громаду тощо [21, с. 1095].

Соціальний склад адвокатської корпорації Чернігова 1885 – 1915 року був представлений дворянами, міщанами та купцями. Так, Вихман С. М. був сином купця, Обуховській О. М. належав до міщан, Сац О. М. – купцем 2 - ої гільдії, Вербицький – Антіохів М. М. 1903 р. отримав звання дворянина. Спадковими почесними громадянами були Базилевич О. П., Фистул Я. М., Селюк В. Ф., Пухтинській М. Д.

Упродовж 1886 – 1915 років якісно зростає кількість працівників чернігівської адвокатської корпорації. Так, на 1886 р. у Чернігові працювало 3 адвокати, через 10 років – 4 особи, на 1906 р. уже 9 осіб, а на 1913 р. – 19 осіб.

Окрім українців, росіян, поляків адвокатською діяльністю активно займалися євреї (16%). У пам'ятних книжках згадуються такі єврейські прізвища: Мачерет Х. А., Меєрович Л. І., Рабінович Я. – К. Б., Рябінович Я. Б., Вихман Л. М., Фрейдин В. А., Вихман С. М., Сац О. М., Фистул Я. М., Плисецький К. С., Рицлін І. М.

Пам'ятні книжки по Чернігівській губернії за 1886 – 1915 роки дозволяють побіжно окреслити хронологічні межі роботи чернігівських адвокатів:

Так, пропрацювали від 1 до 2-х років 10 осіб: Голембський Р. В., Карповський М. Є., Коціовський Л. Є., Ласкоронський М. А., Марченко Л. Ю., Михельсон М. О., Омелянській О. Л., Піотровський Г. І., Соколов О. П., Соколовський М. М. [2, с. 232; 14, с. 20; 15, с. 20; 18, с. 23; 19, с. 26].

Від 3 до 8 рр. 12 осіб: Бялковський О. Ф., Вихман Л. М., Зданович В. П., Імшенецький М. К., Карпенко – Логвинов В. М., Ковалевський М. П., Меньшиков О. Т., Савись М. З., Созановський П. Ф., Соколовський І. М., Тессен В. Г. [2, с. 232; 3, с. 180; 14, с. 20; 15, с. 20; 16, с. 22; 17, с. 22; 18, с. 23; 19, с. 26].

Від 9 до 15 рр. 4 особи: Іващенко В. С., Селюк В. Ф., Скугар – Скварський Д. М. з 1903 – 1915 рр.; Теренецький – Климович Ф. М. [10, с. 18; 11, с. 17 – 18; 12, с. 17 – 18; 13, с. 19; 14, с. 20; 15, с. 20 – 21; 16, с. 22; 17, с. 22; 18, с. 23; 19, с. 26].

Від 15 до 23 рр. 2 особи: Каминер Б. І., Кленусь М. А. [5, с. 377; 7, с. 14; 8, с. 15; 9, с. 17; 10, с. 18; 11, с. 17 – 18; 12, с. 17 – 18; 13, с. 19; 14, с. 20; 15, с. 20 – 21; 16, с. 22; 17, с. 22; 18, с. 23; 19, с. 26].

Більше 23 р. 3 особи: Огієвський Я. П., Шугаєвський А. С., Шраг І. Л. [1, с. 281; 2, с. 232; 3, с. 180; 4, с. 245; 5, с. 377; 6, с. 13; 7, с. 14; 8, с. 15; 9, с. 17; 10, с. 18; 11, с. 17 – 18; 12, с. 17 – 18; 13, с. 19; 14, с. 20; 15, с. 20 – 21; 16, с. 22; 17, с. 22; 18, с. 23; 19, с. 26].

У Чернігові упродовж 1886 – 1915 років на посаді помічника присяжного повіреного працювало 35 осіб. З цього числа 20 осіб пропрацювало від 1 до 3 рр.: Антоненко І. М., Біляєв В. А., Голіцин А. О., Дейкуль А. І., Єльцен М. Ф., Ковалевський Ю. Г., Ковалевський О. М., Крещановський П. Г., Мачерет Х. А., Меерович Л. І., Мокієвській – Зубок В. С., Рабінович Я. – К. Б., Рябінович Я. Б., Сац Л. О., Соколовський Г. М., Цветаєв М. П. [2, с. 233; 8, с. 15; 9, с. 18; 10, с. 19; 11, с. 18; 12, с. 18; 13, с. 20; 14, с. 20; 15, с. 21; 16, с. 23; 17, с. 22; 18, с. 24; 19, с. 27].

Від 4 до 6 рр. 10 осіб: Баршевський В. В., Пухтинський М. Д., Фрейдин В. А. [1, с. 282; 2, с. 233; 3, с. 181; 4, с. 245; 10, с. 19; 11, с. 18; 12, с. 18; 13, с. 20; 14, с. 20; 15, с. 21; 16, с. 23]. Від 7 до 10 рр. 5 осіб: Буштедт І. А., Павелко – Поволоцький С. І., Туринь О. І., Черлюнчакевич М. О. [10, с. 19; 11, с. 18; 12, с. 18; 13, с. 20; 14, с. 20; 15, с. 21; 16, с. 23].

На посаді приватного присяжного повіреного у Чернігові пропрацювало 13 осіб. З них 8 осіб від 1 до 5 рр. 8 осіб (Білявський Г. І., Вихман С. М., Малюга П. О., Міклашевський М. М., Пелихов В. І., Пригородський П. І., Сац О. М., Фистул Я. М.) [1, с. 282; 2, с. 233; 3, с. 181; 12, с. 18; 13, с. 20; 14, с. 20; 17, с. 22; 18, с. 24; 19, с. 27]. У свою чергу 5 осіб від 6 до 19 рр. (Базилевич О. П., Вербицький – Антіохів М. М., Плисецький К. С., Рицлін І. М., Сац О. М.) [1, с. 282; 2, с. 233; 3, с. 181; 4, с. 245; 5, с. 377; 6, с. 13; 7, с. 14; 8, с. 15; 9, с. 18; 10, с. 19; 11, с. 18; 12, с. 18; 13, с. 20; 14, с. 20; 15, с. 21; 16, с. 23; 17, с. 22; 18, с. 24; 19, с. 27].

Таким чином, адвокатура міста Чернігова утвердилася як інститут у результаті судової реформи 1864 р. Упродовж 1886 – 1915 років загальна кількість працівників адвокатської корпорації становила 68 осіб. За станомою приналежністю більшість адвокатів належали до дворян, міщан та купців. За етнічною приналежністю українці, росіяни, поляки та євреї.

Література:

1. Календарь Черниговской губернии на 1886 год / К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1885. – 222 с.
2. Календарь Черниговской губернии на 1888 год / К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1887. – 336 с.
3. Календарь Черниговской губернии на 1890 год / К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1889. – 274 с.
4. Календарь Черниговской губернии на 1893 год / К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1892. – 346 с.
5. Календарь Черниговской губернии на 1896 год / К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1895. – 536 с.
6. Календарь Черниговской губернии на 1898 год / К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1897. – 342 с.
7. Календарь Черниговской губернии на 1899 год / К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1899. – 311 с.
8. Календарь Черниговской губернии на 1901 год / Сост. К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1900. – 320 с.

9. Календарь Черниговской губернии на 1902 год / Сост. К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1901. – 230 с.
10. Календарь Черниговской губернии на 1904 год / Сост. К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1903. – 287 с.
11. Календарь Черниговской губернии на 1905 год / Сост. К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1904. – 338 с.
12. Календарь Черниговской губернии на 1906 год / Сост. К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1906. – 281 с.
13. Календарь Черниговской губернии на 1907 год / Сост. К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1907. – 297 с.
14. Календарь Черниговской губернии на 1908 год / Сост. К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1908. – 320 с.
15. Календарь Черниговской губернии на 1909 год / Сост. К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1909. – 331 с.
16. Календарь Черниговской губернии на 1911 год / Сост. К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1910. – 376 с.
17. Календарь Черниговской губернии на 1912 год / Сост. К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1911. – 385 с.
18. Календарь Черниговской губернии на 1913 год / Сост. К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1912. – 407 с.
19. Календарь Черниговской губернии на 1915 год / Сост. К. В. Корвин – Пиотровский. – Чернигов, 1914. – 462 с.
20. Энциклопедический словарь / Под ред. И. Е. Андреевского, К. К. Арсеньева, Ф. Ф. Петрушевского; Изд. Ф. А. Брокгауз [Лейпциг], И. А. Ефрон [Санкт-Петербург]. — СПб.: Семеновская Типо-Литография И. А. Ефрона, 1901. — Т. XXXII (63). – 480 с.
21. Підкова І. Довідник з історії України (А-Я) / І. Підкова, Р. Шуст. – Київ: Генеза, 2002. – 1135 с. – (2).
22. Учреждение судебных установлений 1864 г. // ПСЗРИ. – Собр. II, т. XXXIX, отд. II, № 41475
23. Черкасова Н. В. Формирование и развитие адвокатуры в России, (60 - 80 годы XIX в.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.01 "Теория и история государства и права" / Черкасова Надежда Васильевна – Москва, 1988. – 24 с.

Особливець С.С.

(наук. кер. – асист. Федоров І.О.)

*студентка III курсу факультету філології та історії
Глухівського національного педагогічного університету
імені Олександра Довженка*

ДИСИДЕНТСЬКИЙ ПРАВОЗАХИСНИЙ РУХ В СРСР ТА ЙОГО ЕТАПИ

Дисидентами вважають тих, хто не погоджується з чинною владою в країні, та виражає супротив у різних формах, підриваючи авторитет владної верхівки. Саме поняття «дисидент» латинського походження, що означає «незгодний». Українські дисиденти намагалися боротися з обмеженням національних та культурних свобод, бюрократичним устроєм в державному апараті та русифікаційними процесами.

Проблему дисидентського руху, зокрема, досліджували: Б. Захаров та Ю. Зайцев.

Дисидентський рух в Україні поділявся на декілька напрямів їх діяльності: правозахисний, національно-культурний, релігійний та самостійницький. Найбільш активним був рух самостійників, саме тому його найбільше переслідували. Представники цього руху прагнули державної незалежності для України. Яскравими представниками цього напрямку були юрист за фахом Л. Лук'яненко, поет В. Стус, журналіст В. Чорновіл, мистецтвознавець В. Горинь, історик В. Мороз, вчителька О. Мешко, психолог М. Горинь.